

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw in Langemark- Poelkapelle (Poelkapelle)

Monument
Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, Langemark-Poelkapelle (Poelkapelle), Kattestraat 18 – monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/33040/108.1

Pol Vanneste en Frank Becuwe

2/04/2019

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.2.1.	Achttiende en negentiende eeuw	4
1.2.2.	Eerste Wereldoorlog	5
1.2.3.	Model- en herenhoeve uit de wederopbouwperiode.....	6
1.2.4.	Evolutie na de Tweede Wereldoorlog.....	8
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en -kenmerken	9
1.3.1.	Statige toegang en erfdreef.....	9
1.3.2.	De U-vormige hoeveconfiguratie	9
1.3.3.	Erfaanleg met smalspoor voor bevoorrading van voeder en mestafvoer	12
1.3.4.	De noordvleugel.....	12
1.3.5.	De oostvleugel	15
1.3.6.	De zuidvleugel	18
1.3.7.	De varkensstal ten oosten van de U-vormige hoeveconfiguratie	20
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	21
2.	Evaluerend gedeelte	22
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	22
2.1.1.	Culturele waarde.....	22
2.1.2.	Historische waarde	22
2.1.3.	Architecturale waarde	23
2.1.4.	Technische waarde	24
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	25
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming als monument	25
2.4.	Juridische toestand.....	26
2.4.1.	Onroerend Erfgoed:	26
2.4.2.	Ruimtelijke Ordening:	26
2.4.3.	Natuur en Bos:	26
2.4.4.	Landbouw en Visserij:.....	26
2.4.5.	Water:	26
2.4.6.	Landinrichting/ andere projecten:	26
3.	Beheersvisie	26
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	26
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	27
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed.....	27
4.	Bronnen	28
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	28
5.1.	Omgevingsplan	28
5.2.	Fotobijlage	28
5.3.	Documentatie	29
5.4.	Criterionota	29
5.5.	Historische nota	29

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

De hoeve behoort tot het thematisch beschermingspakket over wederopbouwarchitectuur, met name wederopbouwhoeves in de Verwoeste Gewesten van West-Vlaanderen. Het thematisch beschermingspakket van de wederopbouwhoeves wordt toegelicht in een criterianota (bijlage 5.4.). De historische context van de wederopbouwhoeves wordt geduid in een historische nota (bijlage 5.5.).

1.1. Situering

In 1904 werd Poelkapelle, een kerkgehucht in de gemeente Langemark, bij wet verheven tot zelfstandige gemeente. Sinds 1977 maakt Poelkapelle deel uit van de fusiegemeente Langemark-Poelkapelle. De spoorweg Ieper-Torhout ten zuiden van de hoeve is sinds de jaren 1990 ingericht als fiets- en wandelpad "Vrijbosroute".

Voor de Eerste Wereldoorlog was er op de locatie van de huidige modelhoeve 'Boskasteel' geen bebouwing ingeplant. Deze locatie in de noordoosthoek van Poelkapelle situeert zich nabij het staatsbos van Houthulst en dicht bij de grens met Houthulst, Staden en Westrozebeke. Het hoeveperceel paalt aan het noordelijk deel van de Kattestraat, dat historisch deel uitmaakte van de "Schaep Baillie Dreef" die vanuit het bos naar het gehucht "Schaep Baillie" ten zuiden liep, nabij de huidige Stadensteenweg.¹ Het zuidelijk deel van de Kattestraat (ten zuiden van "Schaep Baillie") maakte geen deel uit van deze dreef en heeft een andere historische achtergrond.

Alhoewel de modelhoeve 'Boskasteel' uit de wederopbouwperiode dateert, is de benaming voor het eerst op de topografische kaart van het Nationaal Geografisch Instituut aangeduid in 1969 (**bijlage 5.3., figuur 11**).² Toch heeft deze benaming een sterke historische lading. Ze verwijst naar het Houthulstbos, ten noorden van de hoeve, dat in de 19de eeuw veel uitgestrekter was dan vandaag en het latere hoeveperceel nog omsloot. Op de topografische kaarten van 1981 en 1989 (**bijlage 5.3., figuur 12**) is de hoeve aangeduid als "Zwijnhof", een benaming die ook door de huidige eigenaars wordt vermeld.

Vandaag functioneert de hoeve niet meer als landbouwbedrijf. De boerenwoning behield haar woonfunctie. De schuur en stallen fungeren als bergruimte.

1.2. Historisch overzicht

1.2.1. Achttiende en negentiende eeuw

Op de kaart van graaf de Ferraris (1770-1778) (**bijlage 5.3., figuur 2**) is het gebied waar later de hoeve ingeplant werd, gelegen in de zuidoostelijke uithoek van "Houthulst Bosch". Het stuk van de Kattestraat (tracé van noord naar zuid), waar de hoeve vandaag aan gelegen is, maakte deel uit van het drevenpatroon van dit toen nog erg grote bos. Dit kaarsrechte patroon, op de Ferrariskaart afgezoomd door dreefbomen, is vandaag nog in het landschap aanwezig.

Onder het Nederlandse bewind (1815-1830) was het bos nog ongeveer 1900 hectare groot. Vanaf 1826 werd een deel van het gebied echter verkaveld en aan particulieren verkocht door het daarvoor opgerichte "Amortisatie Syndikaat". Veel grondbezitters uit de (nieuwe) burgerij of de adel verwierven er een eigendom. De grootscheepse privatiseringsgolf leidde tot ontbossing en ook tot de bouw van landhuizen of kastelen.³

¹ Aanduiding op de Vandermaelenkaart (1846-1854).

² Ook in de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed (inventarisatie 1987) wordt de benaming 'Boskasteel' gebruikt.

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Houthulst* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122023> (geraadpleegd op 16 december 2018).

Voor de Eerste Wereldoorlog was er op de huidige locatie een doodlopende dreef haaks op de straat, maar geen hoeve. Ongeveer 100 meter meer naar het noorden, op het kruispunt van Kattestraat, Schaapsbaliedreef, Conterdreef (Poelkapelle) en Kampstraat (grens Poelkapelle en Staden) bevond zich wel een kasteel met bijgaande kleine hoeve.⁴ Op de Atlas der Buurtwegen (circa 1845) is zowel op de zuidwestelijke (grondgebied Poelkapelle) als op de noordoostelijke hoek (grondgebied Staden) van dit kruispunt een bescheiden bebouwing aangeduid. Op de Vandermaelenkaart (1846-1854) (**bijlage 5.3., figuur 3-6**) wordt deze bebouwing aangegeven als "château de monsieur De Ridder". Op dat moment was het kasteel waarschijnlijk eigendom van de liberale Brugse volksvertegenwoordiger Louis De Ridder-du Jardin (1806-1900). Zijn dochter Louise De Ridder (1830-1908) huwde in 1861 met haar neef, de Brugse bankier en ridder in de Leopoldsorde Jules du Jardin (1822-1895)⁵, naar wie het kasteel op latere topografische kaarten genoemd werd. De Brugse bank du Jardin, waarvan het ontstaan zou opklimmen tot het begin van de 19de eeuw, herbelegde, vooral West-Vlaamse, spaargelden in landbouwgronden en industriële projecten. Na het faillissement van de bank in 1874 verhuisde Jules du Jardin naar Elsene.⁶ In 1873 werd ten zuiden van het kasteel de spoorweg Ieper-Torhout aangelegd als onderdeel van de spoorweg Armentières-Oostende.

1.2.2. Eerste Wereldoorlog

Het gebied van de fusiegemeente Langemark-Poelkapelle was tijdens de Eerste Wereldoorlog gelegen tussen het kanaal Ieper-IJzer en de zwaarbevochten heuvelkam van Westrozebeke tot Wijtschate, die deel uitmaakte van de Ieperboog (**bijlage 5.3., figuur 7**).⁷ De omgeving van de latere hoeve lag onveranderlijk in Duits gebied. Maar in de periode van november 1917 tot april 1918 (dus na de Derde Slag bij Ieper, van 31 juli tot 10 november 1917) naderde het front wel heel dicht, tot op 850 meter van deze plek. In die periode was het bos van Houthulst een belangrijke uitvalsbasis voor de Duitse troepen waar zij heel wat oorlogsinfrastructuur uitbouwden. Ook de spoorweg Ieper-Torhout die het front doorkruiste, speelde daar een belangrijke rol in.

Op loopgravenkaarten van 1917, wellicht gebaseerd op vooroorlogse topografische kaarten, was het 'kasteeltje' aangeduid als "château Jules Dujardin". Ten zuidwesten van het kruispunt bevond zich het kasteel met een tweetal gebouwen, ten noordoosten een hoeve met drie losse bestanddelen. Dit is duidelijk een evolutie sinds het midden van de 19de eeuw. Even ten noorden daarvan lag nu het "château Vanderheyden", een familienaam die moeilijk te situeren is. Tussen de kastelen en het latere hoeveperceel geven de kaarten loopgraven weer (**bijlage 5.3., figuur 8-9**). De hele omgeving lag vaak en intens onder geallieerd vuur. De plek waar de hoeve in 1924 ex situ werd (herop)gebouwd, heeft ongetwijfeld in de klappen gedeeld. Voor zover traceerbaar was er op deze plek echter geen oorlogsinfrastructuur zoals loopgraven, barakken, spoorwegen of opslagplaatsen. Misschien heeft dit de keuze van deze locatie beïnvloed.

De verwoesting van de landbouwgronden was totaal. Hiervan getuigt volgend citaat: "De hoeve Degraeve aan de Kattestraat bestond nog alleen uit een betonnen bunker (...). Een woestenij van metershoog gras en kattestaarten strekte zich uit tot de Schaapsbalie. Het gezicht was ongemeen weids, van de rand van het Houthulstwoud in het noorden tot aan de heuvel van Passendale in het zuiden. Van Ieper in het westen tot aan de heuvels van

⁴ Volgens de eigenaars van de hoeve zijn de waterputten van het vernietigde kasteel en bijhorende kleine hoeve nog bewaard.

⁵ S.N. 1861: *Huwelijksaankondiging* [online], www.delcampe.net (geraadpleegd op 11 november 2018).

⁶ Vandaag is er nog steeds een Jules Du Jardinlaan in Sint-Pieters-Woluwe. Zie: S.N.: *Bank Du Jardin* [online], https://nl.wikipedia.org/wiki/Bank_Du_Jardin, (geraadpleegd op 11 november 2018).

⁷ S.N.: *Langemark-Poelkapelle 14-18* [online], <http://www.langemark-poelkapelle.be>, (geraadpleegd op 11 november 2018).

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

Westrozebeke in het oosten. Een spookachtige vlakte van 10 op 10 km, waar niets te zien was dan hier en daar een verkoolde boomstam, een spoorwagentje op de kapotte treinsporen tussen Vijfwege en Langemarkstation, en een paar mensen die vruchteloos in de omwoelde grond naar hun vroeger huis zochten.”⁸

1.2.3. Model- en herenhoeve uit de wederopbouwperiode

1.2.3.1. Ex situ wederopbouw met herbestemming

In het archief van de Dienst der Verwoeste Gewesten werden geen aanwijzingen gevonden voor een wederopbouwproject door de Brusselse familie du Jardin. Waarschijnlijk liet deze familie de hoeve bouwen zonder tussenkomst van deze dienst. Maar ook in dat geval werd ze vergoed voor de geleden oorlogsschade aan het kasteel en de kleine hoeve. Een wijziging van de wet op de vergoeding van oorlogsschade liet immers vanaf september 1921 toe om de bestemming van de te herstellen gebouwen te wijzigen.⁹ Dit betekende wellicht dat de ontvangen schadevergoeding geïnvesteerd werd in de bouw van een veel grotere modelhoeve in de plaats van de wederopbouw van het vernielde kasteel met kleine hoeve. Vanuit deze optiek kunnen we de term wederopbouwhoeve verruimen: naast vernietigde hoeves die heropgebouwd werden, eventueel met een lichte verschuiving van de bouwplaats, zijn er hoeves die in de jaren 1920 nieuw gebouwd werden met gelden afkomstig van oorlogsschade. Deze laatste categorie vormt wellicht een minderheid, maar heeft dezelfde stilistische en technische kenmerken als de overige wederopbouwhoeves. De hoeve 'Boskasteel' kan gezien de landbouwontginning van vroeger bosgebied ook een ontginningshoeve genoemd worden.

De wederopbouwhoeve dateert van 1924, of is in elk geval in dat jaar afgewerkt: de beeldbepalende tuitgevel van de voeder- en machinekamer is door opklimmende muurankers "1/9/2/4" gedateerd. Het kadaster noteert het ontstaan van het rechthoekige erfperceel en de bouw van de hoeve echter slechts in 1926 (**bijlage 5.3., figuur 10**). In dat jaar registreerde men de samenvoeging van voorheen onbebouwde percelen tot een groot rechthoekig perceel, waarbinnen de hoeve aan de oostzijde ingeplant werd. Eigenaar was J. Dujardin-Vander Hofstadt.¹⁰ De volledige hoeve was reeds aangeduid: de gesloten, U-vormige hoeveconfiguratie, de lange varkensstal ten oosten daarvan en de verbindingsgang tussen beide elementen. Het bij de hoeve horende landbouwareaal bedroeg ongeveer 100 hectare. Dat de hoeve van meet af aan georiënteerd was op veeteelt laat zich aflezen in de beperkte omvang van het schuurgedeelte. Ook de benaming "Zwijnhof" op de topografische kaarten van 1981 en 1989 (**bijlage 5.3., figuur 12**) is relevant: bij de technisch vooruitstrevende uitbating werd grote aandacht besteed aan de kweek van varkens.

Het 'Boskasteel' was ook een herenhoeve. De heer of eigenaar, de familie du Jardin uit Elsene, kon te allen tijde in de herenwoning komen logeren. De familie had ook een garage aan de achterzijde van de schuur. De volumewerking en de verzorgde regionalistische architectuur van de hoeve stralen deze voornaamheid ook uit. Niet toevallig behoren de twee beeldbepalende zijtuitgevels tot de herenwoning en het koetshuis. Deze volumes waren het verst afgelegen van de stallen. De belangrijkste muuropeningen ervan waren ook naar de straat gericht. De model- en herenhoeve 'Boskasteel' werd niet verpacht maar door een (landbouw)ingenieur uitgebaat voor rekening van de eigenaar. Hierbij werd ook heel wat personeel ingezet. Rechts van de herenwoning, dichterbij de stallen en dus bij

⁸ BACCARNE & STEEN 1965, 143.

⁹ 06-09-1921 *Herziening van de wet van 10/05/1919* [online], <http://www.wederopbouw.be/wet.php?wetID=21> (geraadpleegd op 15 februari 2018).

¹⁰ Beroep en woonplaats van de eigenaar worden niet opgegeven in de mutatiestaat. Hofstede is geschrapt en vervangen door huis. Mogelijk betreft het Jacques du Jardin die volgens de huidige eigenaars eigenaar was tot de jaren 1960. Zie: KADASTERARCHIEF WEST-VLAANDEREN, Mutatieschetsen en bijhorende staten, 1926/11.

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

het werk, sloot een lager volume met toegangsdeur voor de landbouwer en het personeel aan. Voor hen was er slaapgelegenheid voorzien boven de koeienstal.

1.2.3.2. Modelhoeve schatplichtig aan het modelboek van Ronse en Raison

In samenhang met deze uitzonderlijke bedrijfsvoering was de hoeve bedrijfstechnisch erg vernieuwend. In de stallen waren lucht en licht erg belangrijk: voor de verluchting werden trekschouwen voorzien en voor de verlichting een veelheid aan vensters. Bij de bouw werden niet alleen de hygiëne en de gezondheid van mens en dier centraal gesteld, maar werd ook sterk ingezet op een verregaande rationalisatie van de arbeid. Dit gebeurde via een uitgekiende configuratie van de gebouwen en inrichting van de stallen, en ook via mechanisering. Een aantal aspecten zijn hierbij duidelijk schatplichtig aan het modelboek *Fermes-types et constructions rurales en West-Flandre* dat in 1918 door Alfred Ronse en architect Théodore Raison uitgegeven werd. Er bestaan onder meer gelijkenissen op volgende vlakken:

- de gesloten U-vormige hoeveopstelling met stallen en voeder- en machinekamer die in elkaars verlengde liggen, leidden op zich reeds tot kleinere loopafstanden en dus een rationalisatie van de arbeid. Deze U-vormige opstelling, weliswaar met een centraal opgestelde woning, vinden we ook terug in het voorstel van Ronse en Raison voor de hoeve 'Knuydtwalle' in Schore (Middelkerke) (**bijlage 5.3., figuur 13**),¹¹
- dat de gebouwen in elkaars verlengde liggen, eventueel zelfs in een (semi-)gesloten configuratie belet niet dat er, zoals bij het 'Boskasteel', aparte stallen zijn voor koeien en kalveren, paarden en veulens, een apart melkhuis, een aparte voederkamer enzovoort. Ook dit wordt sterk gepromoot in de grondplannen van Ronse en Raison,
- in dezelfde lijn ligt de spiegeling van stallen rondom de voeder- en machinekamer bij het 'Boskasteel'. Een in opstelling en architecturale uitvoering gelijkend gebouw werd door Ronse en Raison voorgesteld voor het 'Tempelhof' in Slijpe (Middelkerke) (**bijlage 5.3., figuur 14**),¹²
- de koeienstal beantwoordde aan het zogenaamde Hollandse staltype, dat in het modelboek voor grote veestapels werd aanbevolen (**bijlage 5.3., figuur 14, 17-18**).¹³ Eveneens uitzonderlijk is de oorspronkelijke uitrusting van het melkhuis met onder meer een motor, een vacuümpomp voor de melkmachine en een ontromer,¹⁴
- een voorbeeld van mechanisering vormt de voor de wederopbouwperiode vooruitstrevende automatische watervoorziening. Vanuit (een) waterreservoir(s) werden de drinkbakken in de diverse stallen bevoorrad. Elektrisch aangedreven regelaars met vlotter zorgden ervoor dat het water in de drinkbakken permanent op peil bleef. Een gelijkend systeem werd in het modelboek voorgesteld voor de 'Klokhofstede' in Slijpe (Middelkerke) (**bijlage 5.3., figuur 15**),¹⁵
- ook de eigen productie van elektriciteit, zoals deze aanwezig was op het 'Boskasteel', werd aangeraden door Ronse en Raison. Dit vormt uiteraard een voorwaarde voor een verregaande mechanisering.¹⁶

Alfred Ronse en Théodore Raison raadden bij een Hollandse stal met centrale voedergang ook aan om het veevoeder door middel van een verschuifbare bak, opgehangen aan een profiel in het plafond, zonder al te veel mankracht tot bij de dieren te brengen.¹⁷ Bij de hoeve 'Boskasteel' werd evenwel gekozen voor een systeem met smalsporen en wagonnetjes dat door Ronse en Raison afgeraden werd. Dit bijna volledig bewaarde

¹¹ RONSE & RAISON 1918, deel 1, 166.

¹² RONSE & RAISON 1918, deel 1, 230.

¹³ RONSE & RAISON 1918, deel 1, 14 (inleiding) & 92-133.

¹⁴ In 1967 waren deze machines al geruime tijd buiten gebruik. Zie: HOSTE 1967, 33.

¹⁵ RONSE & RAISON 1918, deel 1, 152.

¹⁶ RONSE & RAISON 1918, deel 1, 72, 78.

¹⁷ RONSE & RAISON 1918, deel 1, 94.

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

smalspoor verbond de koeienstal, de paardenstal, de kalverstal en de varkensstal met de voederkamer. Daarnaast leidde dit smalspoor, in functie van de mestafvoer, van de stallen naar de mestvaalt. Sporen, wissels en wellicht ook de wagonnetjes waren kort na de Eerste Wereldoorlog vervaardigd door de Brusselse firma R. Eraers & Cie (**bijlage 5.3., figuur 24-25**).¹⁸ Van dit systeem werden bij inventarisatie ook sporen teruggevonden bij een beperkt aantal andere wederopbouwhoeves.

Volstrekt uitzonderlijk is daarentegen de inplanting en de omvang van de varkensstal (ongeveer 48 meter lang op 10 meter breed) ten oosten van de U-vormige hoeveconfiguratie. Bovendien is deze varkensstal via een verbindings- of voedergang verbonden met de voeder- en machinekamer in de U-vorm. De varkensstal en verbindingsgang zijn als dus danig reeds aangeduid op de mutatieschets van 1926. In deze voedergang en in de varkensstal liep het smalspoor verder. Aanvankelijk was het zelfs de bedoeling om naast de bestaande varkensstal nog twee identieke stallen te bouwen en deze ook te verbinden met het smalspoornet.

Voor de buitenschil werden traditionele bouwmaterialen aangewend zoals baksteen en keramische pannen. Met uitzondering van de varkensstal zijn ook de houten vensters gevat onder dito lateien. In de interieurs werd echter volop beton en ijzer gebruikt, bijvoorbeeld voor de (meestal) betonnen gewelven op ijzeren I-profielen. Uitzonderlijk is ook dat de schouw met traditionele siermotieven in de herenwoning opgetrokken is in witgeschilderd beton.

Tijdens het interbellum werd de vooruitstrevende landbouwwitbating naar voren geschoven als model. Heel wat scholen en bij de Boerenbond aangesloten landbouwgroeperingen brachten dan ook een bezoek aan de modelhoeve 'Boskasteel'.

Ten zuidoosten van de oorspronkelijke hoeveconfiguratie werd tijdens het interbellum (nog niet aangeduid op de mutatieschets van 1926) een grote veldloods op pijlers opgebouwd met betonnen buizen, en een aansluitende kippenstal gebouwd.¹⁹ De veldloods stortte evenwel in na een storm (laatste kwart 20ste eeuw), waardoor een nieuwe loods diende gebouwd te worden. De kippenstal onder golfplaten lessenaarsdak is bewaard, maar heeft als geïsoleerde en latere constructie weinig erfgoedwaarde.

1.2.4. Evolutie na de Tweede Wereldoorlog

Rond 1950 werd de ruimte ingesloten tussen de paardenstal (achterzijde), de verbindingsgang en de varkensstal overspannen met een golfplaten dak op houten palen. Deze constructie bood onderdak aan het groeiend aantal grote landbouwmachines. Ook aan de andere zijde van de verbindingsgang werd de ruimte tussen de koeienstal en de varkensstal ingenomen door een bakstenen gebouw onder golfplaten. Deze volumes – evenwel met reversibele aansluiting op de oude gebouwen – doen afbreuk aan de oorspronkelijke hoeveconfiguratie.

De huidige eigenaars pachtten sinds 1960 de hoeve 'Boskasteel'. In deze periode werd het koets- en wagenhuis in de zuidvleugel verbouwd tot pachterswoning. In 1982 konden ze de hoeve met een deel van de landerijen verwerven. Onder hen kende de hoeve enkele aanpassingen die omwille van de ontwikkelingen in de landbouwsector noodzakelijk waren.

¹⁸ Voor de Brusselse eigenaar was het wellicht evident om deze aankoop bij een Brusselse firma te doen. Wellicht is er geen rechtstreeks verband met het net van Decauvillessporen dat tijdens en ook nog na de oorlog ruim verspreid was in het frontgebied. Een brief gericht aan een bedrijf in Mons houdt geen verband met de hoeve 'Boskasteel'. Zie: S.N. 1924: *Lettre des Ateliers & Chantiers R. Eraers & Cie Bruxelles, Boulevard Adolphe Max, 14 januari* [online], <https://www.delcampe.net/nl/verzamelingen/search> (geraadpleegd op 1 oktober 2018).

¹⁹ HOSTE 1967, 32-33 & 35.

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

Zo werden in de kalverstal en de varkensstal roosters en ook silo's ingebracht om de capaciteit op te drijven. Dit maakte dat vanaf 1973 de capaciteit verdubbelde van 200 tot 400 varkens.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en -kenmerken

1.3.1. Statige toegang en erfdreef

De modelhoeve van 1924, opgericht in het kader van de wederopbouw van Poelkapelle, is aan de westzijde toegankelijk via een erfdreef van ongeveer 50 meter lang. Deze met notelaars afgezoomde dreef is geïntegreerd in het grote rechthoekige hoeveperceel dat ontstaan is bij de wederopbouw. Een statige toegang met oorspronkelijke, geschilderde ijzeren hekken tussen bakstenen pijlers verschaft toegang tot de dreef en de hoeve. De verzorgde hekken zijn gevat tussen zes vierkante pijlers: de twee uiterste pijlers staan op de rooilijn, de vier overige staan dieper in op één lijn. Lage, kwartcirkelvormige muurtjes verbinden de pijlers op de rooilijn en de hoekpijlers dieper in. Boven de muurtjes zijn geschilderde ijzeren hekken tussen dito I-profielen geplaatst. Tussen de hoek- en de middenpijlers dieper in zijn ijzeren hekken voor voetgangers voorzien. Tussen de middenpijlers – met natuurstenen schampstenen - is er een brede doorrit voor voertuigen. De pijlers zijn aan meerdere zijden uitgewerkt met schuin oplopende steunberen met afzaten, en afgedekt met simillistenen platte dekstenen.

De erfdreef is geaxeerd op de tuitgevel van de machine- en voederkamer.

Een tweede oprit ten zuiden van de hoeve ontsluit de achterkant van de schuur, de varkensstal en de vroegere mestvaalt ten zuiden van de kalverstal. Deze historische oprit is voorzien van een recente ijzeren poort.

Aan de straatzijde, voor de erftoegang, zijn twee witte paardenkastanjes aangeplant. De eigenlijke dreef kent een rijbeplanting met vijf notelaars (okkernoot), waarvan de dikste een stamotrek heeft van 1,66 meter. Deze boom wordt ondersteund door een metalen paal. Notelaars vormen typische fruitbomen bij hoeves. Tijdens de wederopbouwperiode werd de aanplant ervan bij hoeves zelfs gepromoot.²⁰ Verder is de dreef aangevuld met recent aangeplante platanen. De dreef is net als het grootste deel van het erf halfverhard met steenslag. Ten noorden en ten zuiden van de dreef is het hoeveperceel ingenomen door grasland, plaatselijk ingeplant met opgaande bomen. Aan de straatzijde zijn deze graslanden afgezoomd door een recente houtkant van zwarte els. Bij de aansluiting van het erf op de dreef staan twee opgaande esdoorns. De dikste boom, dicht bij de woning, heeft een stamotrek van 2,30 meter en is 60 tot 70 jaar oud. Het jongere exemplaar, dicht bij de schuur, is later aangeplant omwille van de symmetrie.

1.3.2. De U-vormige hoeveconfiguratie

Vanaf de dreef ontstaat er een zichttas op het rechthoekige erf, dat aan de noord-, oost- en zuidzijde omsloten is door een U-vormige, gesloten hoeveconfiguratie. De open zijde van de gebouwen is naar de dreef gericht. Woonfunctie, stallen, voederproductie en opslagruimte zijn geïncorporeerd in één volume met doorgetrokken zadeldaken.

De U-vormige hoeveconfiguratie bestaat uit de noord-, oost- en zuidvleugel die volgende functies omvatten (**bijlage 5.3., figuur 16**):

- de haakse noordvleugel herbergt van west naar oost:
 - 1) de herenwoning van twee traveeën met afsluitende zijtuitgevel en hoger zadeldak,
 - 2) het lagere volume met toegangsdeur voor de landbouwer. Dit volume telt twee smalle traveeën, op achteruitspringende rooilijn en onder lager zadeldak,

²⁰ Baron Ruzette plantte als minister van Landbouw in 1922 zelf de eerste notelaar bij een hoeve in Kemmel (Heuvelland). Zie: S.N. 1922: Kemmel – Boomplanting, *De Poperinghenaar* (10 december) [online], <http://www.historischekranten.be> (geraadpleegd op 18 mei 2018).

- 3) de koeienstal van vier traveeën, op dezelfde rooilijn als het huis en net als het huis onder hoger zadeldak,
- de asymmetrische oostvleugel – ingesloten tussen de noord- en de zuidvleugel - herbergt van noord naar zuid:
 - 4) het melkhuis van twee smalle traveeën, onder lager zadeldak,
 - 5) de voeder- en machinekamer van drie traveeën, met risaliet en gevat onder een haaks, hoger zadeldak met tuitgevel. Deze 'kamer' is zowel in de erfgevel als in de achtergevel ingeplant op een vooruitspringende rooilijn,
 - 6) de paardenstal van vier traveeën, opnieuw onder lager zadeldak,
- de haakse zuidvleugel herbergt van oost naar west:
 - 7) de tweeledige kalverstal is gevat onder een hoger en een lager zadeldak. Het hogere dak van deze stal, in de zuidoosthoek van de U-vorm, gaat vanaf de erfzijde deels schuil achter de paardenstal. Aan de erfzijde telt de kalverstal één smalle travee onder hoger zadeldak en één brede travee onder lager zadeldak,
 - 8) de schuur met geïncorporeerd koets- en wagenhuis van vier traveeën, opnieuw gevat onder een hoger zadeldak en met afsluitende zijtuitgevel. Dat dit volume breder is dan de kalverstal is afleesbaar in de vooruitspringende rooilijn van de achtergevel.

Achter de beeldbepalende U-vormige configuratie bevindt zich nog de langgestrekte varkensstal. Deze ruime stal was van groot belang voor de landbouwwitbating en staat via een voedergang in verbinding met de voeder- en machinekamer in de oostvleugel van de U-vorm.

Materiaalgebruik

De hoeve is opgetrokken in rode baksteenbouw. Het metselwerk is voorzien van metalen rechte en halfcirkelvormige muurankers, deze laatste in de top van de tuitgevels. Op meerdere plaatsen zijn geperforeerde metalen verluchttingsroosters in baksteenvorm ingebracht (onder meer in de kalverstal en de varkensstal). De zadeldaken zijn gedekt met rode mechanische pannen met bedrijfsstempel "Pottelberg Courtrai". De hoeve was reeds van bij de bouw grotendeels voorzien van goten. Het betreft beplankte bakgoten bij de korte, rechte dakoverstek van het huis en het lager volume met deur voor de landbouwer, en zinken hanggoten bij de geknikte dakoverstek van de nutsgebouwen. Op diverse plaatsen zijn de gietijzeren onderstukken van de oorspronkelijke regenpijpen nog bewaard. Aan de achterzijde van het huis is deze bakgoot verwijderd ten gevolge recente aanbouwen onder lessenaarsdak.

Regionalistische baksteenarchitectuur

Het uitgekende U-vormige grondplan met onderscheiden woon-, stal-, productie- of bergfunctie (**bijlage 5.3., figuur 16**) resulteert in een afwisseling van smalle en brede volumes, en in samenhang daarmee van hogere en lagere zadeldaken. Kenmerkend voor de regionalistische baksteenarchitectuur is dit dakenspel voorzien van sierlijk uitgewerkte tuitgevels. Ook hierin is de wederopbouwhoeve 'Boskasteel' schatplichtig aan het modelboek van Ronse en Raison.

De tuitgevels met aandaken en vlechtingen kragen uit op getrapte schouderstukken, die soms aansluiten op de steunberen van de (erf)gevels. De tuitgevels verrijken de tussengevels (die meestal een andere functie aangeven), of sluiten als zijgevel een haakse vleugel af. Uiteraard springen deze laatste tuitgevels nog meer in het oog. Vanaf de dreef (erfzijde) spelen de brede, westelijke zijgevels die de noordvleugel (herenwoning) en de zuidvleugel (schuur met geïncorporeerd koets- en wagenhuis) afsluiten, een erg beeldbepalende rol. Dit is ook het geval voor de tuitgevel die de voeder- en machinekamer in de asymmetrische oostvleugel accentueert. De machinekamer vervulde een belangrijke functie binnen het veeteeltbedrijf, en is bewust ingeplant op vooruitspringende rooilijn en gevat onder een hoger haaks zadeldak met tuitgevel met superpositie van poort, laadvenster en hijskap.

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

Ook de dakvelden worden geritmeerd door de gelijkaardige tuitgevels van de dakvensters. Alleen al aan de erfzijde zijn er daar tien van. De hoogte van deze tuitgevels is afgestemd op de hoogte van het dakveld waarin ze geplaatst zijn. Tussen de diverse hogere en lagere tuitgevels ontstaat een subtiel spel van zichtlijnen. In de achtergevels zijn er, één uitzondering niet te na gesproken, enkel dakvensters bij de herenwoning en de koeienstal. De daknokken worden ook gemarkeerd door een aantal bakstenen schoorstenen.

Ook in de oostelijke achtergevels zijn de zijgevels van de koeienstal en de kalverstal voorzien van opvallende tuitgevels, die door hun hoogte ook een beeldbepalende rol spelen vanaf de erfzijde.

De tuitgevels zijn ter hoogte van de aandaken afgelijnd met een kopse laag, en recent afgedekt met pannen. De schouder- en topstukken zijn voorzien van natuur- of simillistenen dekstenen.

De gelijkaardig uitgewerkte zijtuitgevels van de herenwoning en van het koets- en wagenhuis vormen elkaars spiegelbeeld. Het baksteenmetselwerk van de geveltoppen is uitgewerkt met een sierlijke nis, geïnspireerd op de zogenaamde Brugse travee. Telkens zijn de drie gekoppelde zoldervensters in een sierlijke nis met gebogen lijnen verbonden met het kleine en smalle register daarboven. Bij de herenwoning is dit register ingevuld met een klein venstertje, bij het koets- en wagenhuis is het blind. De nissen zijn afgelijnd met strekse profielbakstenen.

De gevels van de U-vormige hoeveconfiguratie worden afwisselend geritmeerd door korbogige deuren en laadluiken, en rechthoekige vensters en schuifpoorten. Deze laatste zijn gevat onder groen geschilderde houten lateien en ontlastingsbogen, waarvan de (gedrukte) korbogevorm afgeboord is door strekse bakstenen. In de interieurs bestaan een aantal lateien echter uit ijzeren I-profielen. De onderdorpels van de vensters zijn in blauwe hardsteen. Ook de dakvensters met tuitgevels – ingevuld met rechthoekige vensters of korbogige laadluiken – hebben een ritmerende werking, zowel voor de gevels als voor de dakvelden. De zijgevels van de noord- en zuidvleugels zijn bijkomend geritmeerd door steunberen. Ook de erf- en achtergevels van de herenwoning en de koeienstal zijn geritmeerd door steunberen.

Bij de varkensstal zijn de rechthoekige muuropeningen daarentegen gevat onder betonnen lateien, bij de uitlooplukjes bijkomend met kopse ontlastingsboog. Verder zijn er getoogde muuropeningen.

Regionalistisch geïnspireerd houtwerk én technisch vernieuwende schuifpoorten

Het originele, groen geschilderde houtwerk van poorten en deuren is grotendeels bewaard. Het betreft onder meer beplankte korbogpoorten (voeder- en machinekamer), -deuren en -laadluiken (herenwoning, deur voor de landbouwer, buitentoilet, ...) op een opgeklampt kader. De paardenstal is herkenbaar aan de tweeledige staldeur. Laaddeuren en -luiken geven toegang tot de zolders van onder meer de voeder- en machinekamer, de paarden- en de kalverstal. Kenmerkend zijn ook de schuifpoorten bij de koeienstal en de kalverstal. Na 1982 werden de tegenover elkaar gelegen schuifpoorten van de koeienstal en de kalverstal die doorgang bieden aan het smalspoor, breder gemaakt (waardoor de poorten breder zijn dan de ontlastingsbogen). Hierbij werden de rails verlengd en de wieltjes gerecupereerd. Mogelijk werd hierbij het originele opgeklampte kader deels bewaard. De metalen beplating (**bijlage 5.3., figuur 28-30**) boven de houten beplanking werd echter achterwege gelaten, en is enkel bewaard aan de binnenzijde). Mogelijk keerde men hiermee terug naar een oorspronkelijke toestand. De bewaarde oude beplanking op een schuifdeur van de varkensstal (noordelijke zijgevel) wijst in die richting. Bij de schuifpoort die aan de erfzijde toegang geeft tot de schuur, is het opgeklampte kader met beplanking aan de buitenzijde van groen geschilderde metalen platen voorzien. Bij de schuurpoort in de achtergevel is hetzelfde systeem gebruikt, met dien verstande dat het geen schuifpoort is.

De oorspronkelijke 'huisvensters' zijn bewaard bij het lager volume met deur van de landbouwer (erfzijde, met houten luiken) en de dakvensters van de herenwoning, genoemd lager volume en de koeienstal.²¹ Het betreft geschilderde vensters met twee vleugels en grote roedeverdeling. De oorspronkelijke houten kruisvensters met kleine roedeverdeling en beluikte benedenvakken op de begane grond van de herenwoning werden circa 1982 vervangen (**bijlage 5.3., figuur 28-29**).

Een aantal kenmerkende langgestrekte, tweeledige stalvensters verwijzen nog naar de oorspronkelijke vensters die ook konden gekanteld worden (**bijlage 5.3., figuur 28-31**):

- twee voorbeelden hiervan zijn in hun volledigheid bewaard in de erfgevel van de koeienstal: het groen geschilderde rechthoekige vensterkader met zware middenstijl (waardoor er enige gelijkenis is met een bolkozijn) is ingevuld met wit geschilderde vierkante vleugels met vierkante roedeverdeling,
- in de achtergevels van de koeienstal, de kalverstal en mogelijk ook de paardenstal is enkel het houten rechthoekige vensterkader met zware middenstijl bewaard. De vleugels werden verwijderd en onder meer ingevuld met houten platen,
- ook in de westelijke langsgevel van de varkensstal is dergelijk venster bewaard met slechts één bewaarde vierkante vleugel,
- ook in de geveltop van de zijtuitgevel van het schuurvolume met koets- en wagenhuis zijn twee dergelijke 'stalvensters' in hun volledigheid bewaard (linker en rechter venster).

Elders werden de stalvensters en ook vensters in dakvensters en gevelvelden na 1982 vervangen door witgeschilderde betonnen ramen, zij het evenwel opnieuw met grote of vierkante roedeverdeling die nog verwijst naar de vroegere vensters.

1.3.3. Erfaanleg met smalspoor voor bevoorrading van voeder en mestafvoer

Langs de gevels van de gebouwen die het boerenerf aan drie zijden omsluiten, liggen gecementeerde stoepen met vierkant tegelmotief. Een metalen smalspoor doorsnijdt deze stoep langs de oostvleugel. In een kruispatroon verbindt dit smalspoor de koeienstal, de paardenstal en de kalverstal via het erf met de voeder- en machinekamer. De gietijzeren draaischijven of wissels – eveneens met vierkant motief – voor de poort van de voederkamer en voor de staldeur van de paardenstal zorgden ervoor dat de verdwenen voeder- of mestwagonnetjes van rijrichting konden veranderen. Het smalspoor ontsluit ook de voederkamer, van waaruit het via de verbindings- of voedergang doorloopt naar de achterliggende varkensstal, en via een wissel ook in deze stal. De sporen zijn bewaard in de koeien-, kalver en varkensstal. In de paardenstal is er een negatieve 'afdruk' van de sporen. Daarnaast leidde dit smalspoor, in functie van de mestafvoer, van de stallen naar de mestvaalt ten zuiden van de kalverstal. Het smalspoor en de wissels, en vermoedelijk ook de verdwenen wagonnetjes, waren, zoals de in cirkelvorm aangebrachte bedrijfsnaam op de wissels nog aangeeft, vervaardigd door de Brusselse firma R. Eraers & Cie (**bijlage 5.3., figuur 24-25**).

1.3.4. De noordvleugel

1.3.4.1. De herenwoning, en het lagere volume met deur voor landbouwer en personeel

De brede en hoge herenwoning wordt gekenmerkt door een brede zijgevel van vier traveeën. Deze gevel (verder (westelijke) eindgevel genoemd) is erg beeldbepalend omdat hij de noordvleugel aan de westzijde afsluit. Het korfboogportaal in het midden is geflankeerd door een rechthoekige erker onder leien schilddak (links) en twee venstertraveeën met smalle bakstenen tussenpenant (rechts). De oorspronkelijke, groen

²¹ De zolder boven de koeienstal was dan ook ingericht als woon- en slaapruiimte voor de landbouwer of het personeel.

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

geschilderde houten deur is voorzien van een beglaasd bovendeel met wit geschilderde kleine roedeverdeling. Boven de deur is een beglaasd nisje met Heilig Hartbeeld uitgespaard in het metselwerk. Het raam in de erker is verbreed en doorgetrokken tot op de grond. De ramen rechts van de deur zijn ingevuld met vernieuwd houtwerk.

De geveltop is uitgewerkt als tuitgevel met aandaken en vlechtingen. De getrapt uitkragende schouderstukken in baksteen sluiten aan op de schuin oplopende steunberen met bakstenen afzaat, die de langse erf- en achtergevel afboorden. De geveltop is uitgewerkt met een sierlijke nis, in de vorm van een zogenaamde Brugse travee. De drie gekoppelde zoldervensters (smalle bakstenen tussenpenanten) zijn in sierlijke gebogen lijnen verbonden met het kleine en smalle register met klein venstertje daarboven.

De langse erfgevel (twee traveeën) van de herenwoning is links en rechts afgelijnd door steunberen. Boven de penant tussen de twee rechthoekige vensters is het dakvenster met tuitgevel ingeplant. De oorspronkelijke houten kruisvensters met beluikte benedenvakken zijn vervangen door nieuwe kunststoframen en luiken.

Op de zijkant van de linker steunbeer (onderaan) is een metalen hoogtemerkteken van het Militair Cartografisch Instituut aangebracht, voorganger van het huidige Nationaal Geografisch Instituut. Deze merktekens werden als referentiepunt voor hoogtes aangebracht, voor de opmaak van topografische kaarten. Meestal gebeurde dit op de plinten van kerken of gemeentehuizen, maar in afgelegen gebieden ook op andere gebouwen.²² Het is mogelijk dat het merkteken reeds tijdens de wederopbouwperiode geplaatst werd, maar zeker gebeurde dit vóór 1940.

Lager volume met deur voor de landbouwer

Ten oosten van de herenwoning sluiten twee verdiepte traveeën met deur voor de landbouwer en het personeel aan. Sinds enkele decennia is deze toegang voorzien van een pannendak, waarvan de uiteinden rusten op de uiterste steunberen van herenwoning en koeienstal. Deze gevel is opengewerkt door een korfboogdeur en een rechthoekig venster onder houten latei en korfbogige ontlastingsboog. Het oorspronkelijke, groen geschilderde houtwerk van de deur en het venster is bewaard: hetzelfde type deur als bij de herenwoning, en een tweeledig venster met grote roedeverdeling en beplante luiken. Eigenaardig genoeg zijn deze deur en venster gevat onder een breed metalen I-profiel met rozetvormige bouten. Boven de deur en het venster is er een dakvenster met tuitgevel.

Tegen de achtergevels van de herenwoning en het lager volume met deur voor de landbouwer zijn recent veranda's gebouwd, waardoor de muuropeningen in deze gevels gewijzigd zijn. De achtergevels van herenwoning, lager volume en koeienstal liggen – in tegenstelling tot de erfgevel – op dezelfde rooilijn. De dakvelden aan de achterzijde (met enkele bewaarde ijzeren dakvlakramen) worden geritmeerd door vijf dakvensters met tuitgevel: één bij de herenwoning, één bij het lager volume en drie bij de koeienstal.

Interieur van de herenwoning

Kenmerkend voor het interieur van de herenwoning is de imposante neo-renaissanceschouw. Ze is opgebouwd uit witgeschilderd beton. De schouwvragen zijn drieledig opgebouwd met een geleed vierkant voetstuk, een zuil en consolestenen die de rijk uitgewerkte schouwbalk dragen. De basis van de gecanneleerde zuil is voorzien van een rijk uitgewerkt reliëf met bladmotieven en een embleem met figuur. De voluutvormige consolestenen, ter ondersteuning van de schouwbalk, zijn aan de zijkant voorzien van een bladmotief en frontaal van een leeuwenkop en acanthusbladeren. De schouwbalk is versierd met een allegorische voorstelling van hoenders en twee antieke gehelmde en bebaarde figuren die het centrale medaillon vasthouden. In het medaillon prijkt een

²² S.N.: *Waterpassingsnetten* [online], <http://www.ngi.be/NL/NL2-1-1-1.shtm> (geraadpleegd op 4 september 2018).

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

vrouwenhoofd in profiel, mogelijk de beeltenis van Demeter, de godin van de landbouw. De eigenlijke schouwmond is gemetseld in een patroon van kleine rode en gesmoorde (donkergrijze) sierbakstenen en ingevuld met een recente kachel.

Meerdere geschilderde en geprofileerde paneeldeuren met oorspronkelijk hang- en sluitwerk zijn bewaard. De bovendelen van deze deuren zijn uitgewerkt met een drieledig bovenlicht in gehamerd glas. Ook de oorspronkelijke deurstijlen zijn bewaard. De eenvoudige houten trap in het lager volume met deur voor de landbouwer is afkomstig uit de machinekamer. De vloeren in de herenwoning en het lager volume met deur voor de landbouwer zijn vernieuwd. Met uitzondering van deels bewaarde enkelvoudige balkenlagen aan de achterzijde van het huis zijn er valse plafonds.

Op de zolder van de herenwoning bevond zich oorspronkelijk een waterreservoir met een inhoud van 3000 liter dat permanent door een elektrisch aangedreven pomp met steenputwater werd bevoorraad (het is niet bekend of dit waterreservoir bewaard is). De overloop in het dakvlak aan de erfzijde is nog bewaard. Vanuit dit reservoir werden de drinkbakken in de koeienstal, de paardenstal, de kalverstal en de varkensstal automatisch bevoorraad.

1.3.4.2. De koeienstal

Ten oosten van het lagere volume met deur voor de landbouwer sluit van bij de bouw circa 1924 de koeien- of melkveestal aan. Het hoge en brede volume - met een grote overspanning - heeft een even hoge nok als de herenwoning, en is opnieuw op dezelfde rooilijn ingeplant. Het imposante zadeldak is gevat tussen twee zijtuitgevels met schouderstukken, aandaken en vlechtingen (ten westen tussengevel met het lagere volume, ten oosten eindgevel). Tegen de zuidoostelijke muur van dit volume is de lagere oostvleugel (met melkhuis) aangebouwd.

De symmetrisch opgevatte erfgevel is geritmeerd door twee steunberen. Links sluit de steunbeer (overgroeid met klimop) aan bij de linker zij- of tussengevel. De rechter steunbeer (in het midden) deelt de erfgevel in twee delen op: links en rechts van deze steunbeer spiegelen zich langgestrekte stalvensters met bewaard oorspronkelijk houtwerk en beplankte schuifpoorten met metalen railsysteem op wielen. Het tweeledige houten vensterkader met zware middenstijl is ingevuld met vensters met vierkante roedeverdeling. De rechter schuifpoort is verbreed, waardoor de symmetrie enigszins verstoord wordt. Aansluitend op de muurdelen tussen schuifdeur en venster doorbreken twee dakvensters met tuitgevel en getrapte schouderstukken het pannen zadeldak.

Ook de achtergevel van de koeienstal is bijna symmetrisch opgevat. Steunberen verdelen de gevel in drie even lange traveeën. In de twee linker traveeën zijn langgestrekte stalvensters ingebracht, met bewaard houten vensterkader met zware middenstijl. In de rechter travee is een korfboogpoortje onder strek ingebracht. Dit is echter gedeeltelijk dichtgemetseld en ingevuld met een gerecupereerde houten huisdeur met beglazing en smeedwerk.

De oostelijke brede zijgevel van de koeienstal was oorspronkelijk vrijstaand, maar daar is in het laatste kwart van de 20ste eeuw een laag gebouw tegen gebouwd. Tegen de geveltop met tuitgevel is niet aangebouwd.

Interieur van de koeienstal

Oorspronkelijke indeling (bijlage 5.3., figuur 17-18). Het interieur van de koeienstal was gekenmerkt door een centrale voedergang (evenwijdig met de nok). Deze werd aan weerszijden geflankeerd door tien voeder- en drinkbakken voor samen twintig melkkoeien. Aansluitend op de bakken bevonden zich telkens de ligbedden. Achter de twee rijen ligbedden was een giergoot en een mestgang voorzien (tegen de erf- en achtergevel). Om

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

de gier af te voeren hielden de bakstenen ligbedden en mestgangen enigszins af. Tussen de ligbedden waren er geen tussenschotten. Door deze inrichting beantwoordde de stal aan het zogenaamde Hollandse staltype, dat door Alfred Ronse en Théodore Raison in hun publicatie *Fermes-types et constructions rurales en West-Flandre* voor grote veestapels werd aanbevolen (**bijlage 5.3., figuur 14**).²³ Haaks op de voeder- en de mestgangen was er een dwarsgang, die vanaf de erfzijde toegankelijk was via de rechter schuifpoort. Via deze poort liep het smalspoor door in de dwarsgang van de stal.

Een voor de wederopbouwperiode vooruitstrevende automatische watervoorziening bevoorraadde de drinkbakken. Een elektrisch aangedreven regelaar met vlotter, die in een hoek van de stal in een put stond opgesteld, zorgde ervoor dat het water in de drinkbakken permanent op peil bleef. Aan elke voederbak was een ijzeren staaf vastgemaakt, waaraan de bindketting van de koe heen en weer kon bewegen. Voor de verlichting en verluchting zorg(d)en zes vensters, twee in de erfgevel, twee in de achter- of noordgevel en twee in de oostelijke zijgevel.²⁴ Om hygiënische redenen zijn de muren witgekalkt.

Bewaarde indeling en elementen. De brede koeienstal is in de tweede helft van de 20ste eeuw omgebouwd tot koelruimte. Achter het isolatiemateriaal zijn vermoedelijk de bakstenen of betonnen troggewelven op ijzeren I-profielen bewaard. Omwille van de breedte van de overspanning worden de gewelven overlangs ondersteund door een ijzeren I-balk op dito ronde pijlers. Ook het smalspoor in de betonnen vloer met vierkant tegelmotief is grotendeels bewaard. De nog bewaarde originele paneeldeur met beglaasd bovenlicht gaf vanuit de koeienstal toegang tot het lagere volume met deur voor de landbouwer.

De kapconstructie van de koeienstal is bewaard. De houten spantbenen bestaan uit een makelaar, een trek balk en schuine schoren. De trek balken zijn samengesteld uit twee balken die met ijzeren bouten vergaard zijn. Boven een zolderkamer, toegankelijk via paneeldeur, is een mogelijk betonnen waterreservoir bewaard.

1.3.5. De oostvleugel

1.3.5.1. Het melkhuis

Aan de noordkant van de oostvleugel werd bij de bouw circa 1924 het melkhuis ingeplant, waarvan het lagere zadeldak haaks op dat van de koeienstal staat. De erfgevel van twee traveeën is opengewerkt door een rechthoekig venster onder houten latei en korfbogige ontlastingsboog en een korfboogdeur. Het venster is ingevuld met een betonnen raam met grote roede verdeling, de deuropening met een groen geschilderde opgeklampte deur. In het dakvenster met tuitgevel steekt een betonnen, bijna vierkant raam met grote roede verdeling.

In de achtergevel is het melkhuis ingeplant op de rooilijn van de voeder- en machinekamer. In het laatste kwart van de 20ste eeuw is op de begane grond een constructie onder lessenaarsdak aangebouwd. Op de bovenverdieping wordt de achtergevel gekenmerkt door een halve bouwlaag onder plat dak, die zijdelings gekenmerkt wordt door een dakvenster waarvan de tuitgevel als schermgevel het plat dak maskeert. Voor de rest is dit dakvenster op dezelfde manier uitgewerkt als deze aan de erfzijde.

Interieur van het melkhuis

Aan de erfzijde verbindt een gang de koe- of melkveestal met het eigenlijke melkhuis. Deze met deuren afgesloten tussenruimte vormde een hygiënische buffer die de stallucht buitenhield (**bijlage 5.3., figuur 19**). Tussen deze gang en het eigenlijke melkhuis is het

²³ RONSE & RAISON 1918, deel 1, 14 (inleiding) & 92-133.

²⁴ Terreinbezoek; HOSTE 1967, 24-27.

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

oorspronkelijke geschilderde houtwerk bewaard: een beplankte schuifpoort met ijzeren rails en wieltjes en een houten binnenraam met schuifvenster en rechthoekige roede-verdeling. Dit binnenraam verlicht het eigenlijke melkhuis, samen met nu dichtgemetselde buitenvensters aan de noordoostzijde (hier is de recente constructie onder lessenaarsdak aangebouwd). Een binnenmuur met brede deuropening (niet ingevuld) deelt het melkhuis op in twee ruimtes. De cementtegelvloer in zwart-witpatroon is deels bewaard. De bakstenen aantrede van de gesupprimeerde keldertrap verwijst nog naar de zuivelkelder die in de tweede helft van de 20ste eeuw werd afgesloten. Ook een houten trap die vroeger naar de zolder leidde, is verwijderd. Betonnen en bakstenen troggewelven op ijzeren I-profielen overspannen de ruimte. De originele melkmachine, met motor met vangwiel geplaatst op een betonnen blok, en enkele overbrengingsassen verwijzen nog naar de verre gaande mechanisering, die reeds dateert uit de wederopbouwperiode.

De kapconstructie boven het melkhuis is bewaard. De houten spantbenen bestaan uit een makelaar, een trek balk en schuine schoren, en zijn met blokkelen in de muur verankerd. De trek balken en de blokkelen zijn samengesteld uit twee balken die met ijzeren bouten vergaard zijn. Tegen de achtergevel van deze zolder sluit een ruimte onder plat dak aan, waarin bij de bouw circa 1924 48 batterijen werden opgesteld voor de productie van eigen elektriciteit. Betonnen of natuurstenen blokken in de hoeken van deze ruimte geven nog aan waar de omstreeks 1960 verwijderde installatie stond.

1.3.5.2. De voeder- en machinekamer met aansluitende voedergang naar de varkensstal

Rechts van het melkhuis is de voeder- en machinekamer ingeplant op een vooruitspringend grondplan. Het beeldbepalende risaliet van de erfgevel loopt op in een brede tuitgevel, uitkragend op getrapte schouderstukken. Opklimmende muurankers dateren deze ruimte en bijgevolg de gehele hoeve "1/9/2/4". De recente windwijzer op de tuit stelt een jachttafereel voor. De korfboogpoort in het midden wordt geflankeerd door langgestrekte vensters met recente tweeledige betonnen ramen met grote roede-verdeling. Boven de poort steekt een korfbogige laaddeur, die wordt geflankeerd door bijna vierkante vensters met recente betonnen ramen met grote roede-verdeling. De geveltop is gemarkeerd door een klein rechthoekig venster met erboven een hijskap met houten beplanking. De oorspronkelijke beplankte poort (twee vleugels) en laaddeur op een opgeklampt kader zijn bewaard.

Ook de achtergevel van de voeder- en machinekamer is ingeplant op een vooruitspringend grondplan. Op de begane grond sluit de verbindings- of voedergang naar de varkensstal aan, die gevat is onder een plat dak. Verder zijn er tegen de begane grond recente constructies aangebouwd. Ter hoogte van het afdak op de zuidoosthoek is wel een beluikt rechthoekig raam onder korfbogige ontlastingsboog bewaard. Op de zolderverdieping is de tuitgevel uitgewerkt zoals deze aan de erfzijde. Een korfboogpoort geeft toegang tot het plat dak van de verbindingsgang naar de varkensstal. Deze deur is geflankeerd door twee kleine rechthoekige venstertjes onder korfbogige ontlastingsboog. De geveltop wordt gemarkeerd door een klein rechthoekig venstertje onder korfbogige ontlastingsboog. De beplankte poort met twee vleugels op opgeklampt kader is voorzien van een beglaasd bovendeel met kleine roede-verdeling. Ook het houtwerk van de venstertjes is bewaard met gelede roede-verdeling.

Het metselwerk van de verbindings- of voedergang naar de varkensstal is deels afgekalfd en deels ingevuld met recente baksteen. De rechthoekige muuropeningen zijn niet ingevuld met houtwerk.

Interieur van de voeder- en machinekamer

De voeder- en machinekamer met witgekalkte muren is overwelfd door dito betonnen troggewelven op ijzeren I-profielen. De gewelven worden overlans ondersteund door een ijzeren I-balk op dito ronde pijlers. De voeder- en machinekamer is via binnendeuren zowel

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

verbonden met het melkhuis als met de achterliggende verbindings- of voedergang die naar de varkensstal leidt. Een houten steektrap in de zuidoosthoek maakt de verbinding met de zolder.

Twee betonnen sokkels geven nog aan waar bij de bouw circa 1924 respectievelijk de *Lister*-motor en de wisselstroommachine of alternator werden opgesteld. Met deze intussen verdwenen motor en alternator werd op de eerste plaats elektriciteit opgewekt. Overbrengingsassen verwijzen nog naar de overbrenging van zowel elektrische als mechanische drijfkracht. Eén van de elektrisch aangedreven machines was de nu verdwenen bietensnijder die zich in een kleine afgescheiden ruimte in de noordoosthoek bevond.²⁵ Eveneens elektrisch aangedreven werd het luiwerk met luias en drijfwielen dat zich nog altijd op de zolderverdieping onder de nok bevindt. Bij de stopzetting van de eigen elektriciteitsproductie werd dit luiwerk van een (nog aanwezige) individuele elektromotor voorzien. Een bewaard houten zolderluik in het midden van de voeder- en machinekamer geeft aan langs waar opgezakte grondstoffen werden opgehesen of neergelaten. Op de zolder stond vroeger ook de haverpletter, die omwille van de vereiste drijfkracht niet elektrisch maar rechtstreeks door middel van drijfriemen door de *Lister*-motor werd aangedreven. Een rechthoekige opening in één van de gewelven geeft nog de loop van de drijfriem aan.

Het smalspoor doorsnijdt de betonnen vloer van de voeder- en machinekamer vanaf de poort aan de erfzijde (met daarvoor wissel) tot de verbindings- of voedergang naar de varkensstal, waarin het spoor verderloopt. Over dit spoor vervoerden kipwagonnetjes het varkensvoer. De deuropening tussen de machinekamer en de gang is recent afgesloten met een gerecupereerde, mogelijk 19de-eeuwse deur. Een aantal rechthoekige vensters onder ijzeren I-balk zijn bewaard, ingevuld met de oorspronkelijke houten ramen met grote roedeverdeling.

De kapconstructie van de voeder- en machinekamer is bewaard. De houten spantbenen bestaan uit een makelaar en een trekbal, en zijn met blokkelen in de muur verankerd. De trekbalen en de blokkelen zijn samengesteld uit twee balken die met ijzeren bouten vergaard zijn.

Verbindings- of voedergang naar de varkensstal

De bakstenen verbindings- of voedergang is met een plat dak afgedekt. Aan de binnenzijde is hij overwelfd door bakstenen troggewelven op ijzeren I-profielen. Het smalspoor is op het einde van de voedergang naar de varkensstal voorzien van een draaischijf of wissel om de rijrichting van de wagonnetjes te wijzigen. Aanvankelijk was het de bedoeling om naast de bestaande varkensstal ten zuidoosten van de voedergang nog twee identieke stallen te bouwen. Deze stallen zouden dan ingeplant worden ten noordoosten en ten oosten (of in het verlengde) van de voedergang. Dit verklaart waarom het smalspoor ter hoogte van de wissel enkele meter doorloopt in zowel noordelijke als oostelijke richting. Onder de voedergang steekt een groot langwerpige waterreservoir. In de betonvloer van de gang bevinden zich ten noorden van het smalspoor twee afgedekte toegangen tot deze citerne.

1.3.5.3. De paardenstal

Ten zuiden van de voeder- en machinekamer herbergt de oostvleugel de paardenstal van vier traveeën. Deze stal is gevat onder een lager zadeldak, haaks op het zadeldak van de voeder- en machinekamer. De erfgevel wordt gekenmerkt door alternerende korfboogdeuren en rechthoekige vensters onder korfbogige ontlastingsbogen, met van links naar rechts de deur van het geïncorporeerde buitentoilet, een venster (betonnen raam), de deur van de paardenstal en een langgestrekt tweeledig stalvenster (betonnen

²⁵ HOSTE 1967, 34.

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

raam). Twee dakvensters met tuitgevel onderbreken het dakvlak aan de erfzijde en zijn ingevuld met een betonnen, bijna vierkant raam met grote roedeverdeling en een korfbogig laadvenster. Het groen geschilderde houtwerk van de deuren is bewaard. Lichtgleuven karakteriseren de toiletdeur, terwijl de staldeur uit twee delen bestaat.

Interieur van de paardenstal

Oorspronkelijke indeling. Zes stalplaatsen waren elk voorzien van een voederbak en een ruif. De voederbak bevond zich 1,20 meter boven het ligbed en bestond uit een compartiment voor het voeder en één voor het drinkwater. Opnieuw zorgde een elektrisch aangedreven regelaar met vlotter in de stal ervoor dat het drinkwater permanent op peil bleef. De ruiven hingen op een hoogte van 1,60 meter en bestonden uit gebogen ijzeren staven. De zes ligbedden van hard gebakken bakstenen of klinkers lagen 10 cm hoger dan het mestvlak. Vensters, ook in de achtergevel, zorgden voor de nodige verlichting. In de paardenstal was een hokje ingebouwd voor de berging van het paardentuig en de bewaring van het krachtvoer voor de paarden.²⁶ Op zolder was een kamertje ingericht voor de paardenknecht. Vanaf de jaren 1960 bood de paardenstal door de aanwending van mechanisch aangedreven rollend materieel enkel nog aan twee paarden en een veulen een onderkomen. De rest van de stal deed dienst als kalverstal.²⁷

Bewaarde indeling en elementen. Vandaag is het witgekalkte interieur nog herkenbaar als de vroegere paardenstal. De in de muur uitgespaarde voederbakken worden gemarkeerd door nissen. De ligbedden in klinkers zijn nog aanwezig. In de achtergevel zijn stalvensters bewaard onder ijzeren I-profiel (ingevuld met platen). In de betonnen vloer met vierkant tegelmotief is een negatieve 'afdruk' van het smalspoor bewaard. Betonnen troggewelven op I-profielen overspannen de paardenstal, ondersteund door een ijzeren I-profiel. De tussenschotten tussen de zes stalplaatsen zijn verdwenen.

Ook de kapconstructie boven de paardenstal is bewaard. De houten spantbenen bestaan uit een makelaar en een trek balk, en zijn met blokkelen in de muur verankerd. De trek balken en de blokkelen zijn samengesteld uit twee balken die met ijzeren bouten vergaard zijn.

1.3.6. De zuidvleugel

1.3.6.1. De kalverstal

Het oostelijke deel van de zuidvleugel wordt ingenomen door de kalverstal, die alternerend gevat is onder een hoger en een lager zadeldak. Het hogere zadeldak zit tussen zijtuitgevels met schouderstuk (eindgevel en tussengevel). Het lagere dakvlak is aan de erfzijde opengewerkt door een dakvenster met tuitgevel. De erfgevel is opengewerkt door een schuifpoort en een horizontaal tweeledig stalvenster met betonnen raam met grote roedeverdeling. De muuropening van de schuifpoort werd verbreed onder betonnen latei. De rails werden uitgelengd en de poort verbreed. De ijzeren rails, wieltjes en de houten beplankte deur zijn echter nog grotendeels origineel.

De achtergevel van de kalverstal is opengewerkt door enkele langgestrekte tweeledige stalvensters met bewaard groen geschilderd vensterkader met zware middenstijl. De oostelijke zijgevel is opgevat als eindgevel met sierlijke tuitgevel. Op de begane grond steken één of meerdere stalvensters. De geveltop is voorzien van een korfbogig laadvenster onder strek (uitbrokkelend metselwerk) en daarboven nog een klein rechthoekig venstertje onder korfbogige ontlastingsboog (recent ingevuld met platen). De beplankte laaddeur is bewaard. Een klein deel ervan is beglaasd met kleine roedeverdeling.

²⁶ HOSTE 1967, 31.

²⁷ HOSTE 1967.

Interieur van de kalverstal

De schuifpoort (erfzijde) geeft toegang tot een centrale dwarsgang, die de kalverstal opdeelt in een stal voor de jongste dieren en één voor de oudere dieren (**bijlage 5.3., figuur 20-21**).

Oorspronkelijke indeling. In beide stallen konden telkens tweemaal zes dieren gestald worden. Een centrale voedergang ontbrak. De voederbakken met drinkbakjes ertussen stonden tegen de langse erf- en achtergevel opgesteld. Een elektrisch aangedreven regelaar met vlotter zorgde ook hier voor een automatische waterbevoorrading. Om het jonge vee te binden was de voederbak, net als in de koeienstal, voorzien van een ijzeren bindstaaf. Achter de voederbakken bevonden zich de bakstenen ligbedden. Tussen de twee rijen ligbedden bevond zich de bakstenen mestgang met centrale giergoot. Opnieuw stonden de ligbedden en de centrale mestgang onder een lichte helling. Stalvensters zorgden voor de nodige verlichting en verluchting.²⁸

Bewaarde indeling en elementen. Van deze stalinrichting zijn vandaag de bakstenen troggewelven op ijzeren I-profielen en de kapconstructie bewaard. Onder de recent ingebrachte vloerroosters zijn de betonnen vloer en het smalspoor bewaard. De kapconstructie boven de kalverstal bestaat uit houten spantbenen met makelaar en trek balk. Deze zijn met blokkelen in de muur verankerd. De trek balken en de blokkelen zijn samengesteld uit twee balken die met ijzeren bouten vergaard zijn.

1.3.6.2. De schuur met geïncorporeerd koets- en wagenhuis

Het westelijke gedeelte van de zuidvleugel is opnieuw gevat onder een hoger zadeldak, dat afgeboord wordt door twee zijtuitgevels (tussengevel en eindgevel) met schouderstukken. In dit brede volume is naast de kleine dwarsschuur, het koets- en wagenhuis ondergebracht (vandaag in gebruik als bergruimte). De erfgevel wordt bepaald door een hoge, dubbele schuifpoort met klinket, rechts daarvan een lage garagepoort, een deur naar (recente betonnen latei en korbogige ontlastingsboog) en een korbognis van het koets- en wagenhuis. De blauwhardstenen onderdorpel in deze nis wijst erop dat de vensteropening oorspronkelijk is. Het betonnen venster met grote roede verdeling en onder betonnen latei is echter recent. De garagepoort dateert uit het laatste kwart van de 20ste eeuw en vervangt vermoedelijk de deur van de aardappelkelder. Het dakvlak wordt geritmeerd door twee dakvensters met tuitgevel, met boven de schuurpoort (links) een rechthoekig venster (ingevuld met een recent betonnen raam met grote roede verdeling) en boven het wagenhuis (rechts) een korbogig laadluik met bewaard houten laadluik.

In de brede westelijke zijgevel van het volume met schuur en wagen- en koetshuis zijn de drie deels dichtgemetselde korbogpoorten voor de toegang van wagens en koetsen nog afleesbaar. Ook zijn een aantal natuurstenen schampstenen bewaard. Op foto's uit de jaren 1980 (**bijlage 5.3., figuur 27**) zijn deze poorten, boven een onderkant in recente baksteen, tot aan de strek van de korbog ingevuld met, mogelijk gerecupereerde, vensters. In de daaropvolgende jaren werden deze vensters vervangen door rechthoekige betonnen vensters met daarboven een in baksteen ingevuld boogveld. De oorspronkelijke invulling van deze poorten is niet gedocumenteerd. Boven de middelste poort steken drie gekoppelde vensters. Een doorlopende, met strekse bakstenen afgezoomde nis omsluit als een variant op de Brugse travee deze vensters met een blind vensterregister daarboven. Een bouwspoor en de onderbreking van de blauwhardstenen onderdorpel van de nis geven aan dat het centrale venster (vermoedelijk ingevuld met een gerecupereerd venster) oorspronkelijk lager doorgetrokken was als laaddeur voor de hooizolder boven het koets- en wagenhuis.

De achtergevel van het schuurvolume is ingeplant op een vooruitspringende rooilijn. In de linker travee geeft een korbognis het koets- en wagenhuis aan. De invulling van deze nis

²⁸ HOSTE 1967, 28.

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

met metselwerk en een rechthoekig, langwerpig venster onder geschilderde houten latei is oorspronkelijk. Er werd echter recent een betonnen venster met grote roede-verdeling ingebracht. De kenmerkende hoge dubbele schuurpoort met klinket is gevat onder een verhoogde dakoverstek, die ter hoogte van de deels vrijstaande zijgevel afgeboord is door een trapgevel met natuur- of simillistenen afdekstenen. Rechts van de schuurpoort sluit een verjongende steunbeer met bakstenen afzaat aan. Links van de poort steekt een lage, recente garagepoort. De oorspronkelijke, rechthoekige en hogere poortopening is nog afleesbaar aan de kopse baksteenlaag en de bewaarde rail voor een schuifpoort.

Interieur van de schuur

Oorspronkelijke indeling. De betonnen vloer vergemakkelijkte het in- en uitrijden van wagens. In de jaren 1960 stonden er in de zomer machines opgesteld in de schuur. In de winter werden er voederbieten bewaard.²⁹ Aan de erfzijde bevond zich rechts of ten westen van de poortdoorrit de tasruimte die de noordwestelijke hoek van de schuur innam. Onder de tasruimte bevond zich de aardappelkelder. De zuidwestelijke hoek van de schuur (achterzijde) was voorbehouden als garage met olieput voor de automobiel van de familie du Jardin. In het laatste kwart van de 20ste eeuw werden de tasruimte en aardappelkelder verbouwd tot de huidige garage aan de erfzijde.

Bewaarde indeling en elementen. De kapconstructie van de schuur is bewaard. De houten spantbenen bestaan uit een makelaar, een trekbalke en schuine schoren. De trekbalke zijn samengesteld uit twee balken die met ijzeren bouten vergaard zijn. Via een muuropening in de tussenmuur is de zolder boven de kalverstal toegankelijk. Op de zolder boven de garage in de achtergevel is een metalen water(?)reservoir bewaard.

In het wagen- en koetshuis zijn de witgekalkte bakstenen of betonnen troggewelven op ijzeren I-profielen bewaard. Omwille van de breedte van de overspanning worden de gewelven overlans ondersteund door een ijzeren I-balk.

1.3.7. De varkensstal ten oosten van de U-vormige hoeveconfiguratie

De achterin gelegen moderne varkensstal dateert reeds van bij de bouw van de modelhoeve circa 1924. Het lange bakstenen volume van ongeveer 48 meter lang bij 10 meter breed is gevat onder een laag zadeldak, dat vroeger overkraagde ter hoogte van de zijgevels. Van deze overkraging getuigen nog de liggers van de kapconstructie die aan de buitenzijde van de zijgevels doorlopen. De dakbedekking in rode mechanische pannen is voorzien van ijzeren dakvlakraampjes.

Via een schuifdeur in de noordelijke zijgevel staat de varkensstal in verbinding met de voedergang, die op zijn beurt naar de voeder- en machinekamer in de oostvleugel leidt.

De rechthoekige muuropeningen zijn gevat onder betonnen lateien. Bij de uitloopleukjes voor de varkens, onderaan in de langse gevels, is er bijkomend een korfbogige ontlastingsboog in baksteenkoppen. De meeste luikjes zijn gekoppeld met een betonnen penant. De eigenlijke luikjes in metaal zijn sterk verroest. Deze intussen verdwenen buitenlopen waren met een bakstenen muur met hekwerk afgezoomd. Telkens was er een bad, bereikbaar via ondiepe treden.

Schuifdeuren in beide zijgevels geven toegang tot de varkensstal. Aan de noordzijde, ter hoogte van de verbindings- of voedergang, is de oorspronkelijke beplankte deur op opgeklampt kader bewaard. In zuidgevel is de deur voorzien van een metalen beplating. De oorspronkelijke ijzeren rails en wieltjes zijn telkens bewaard.

De meeste vensters zijn ingevuld met recente ramen, onder meer in beton en met grote roede-verdeling. In de langsegevels is het oorspronkelijke houtwerk van de stalvensters deels bewaard. Het betreft groen geschilderde langgestrekte vensterkaders met zware middenstijl. De invulling daarvan met wit geschilderde vierkante vleugels met vierkante roede-verdeling is slechts deels bewaard.

²⁹ HOSTE 1967, 35.

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

De gevelvelden van de zijgevels zijn opengewerkt met getoogde (laad)deuren, geflankeerd door kleine getoogde venstertjes onder strek. Het houtwerk van deze deuren en ook van de flankerende venstertjes is bewaard.

Interieur van de varkensstal (bijlage 5.3., figuur 22-23)

Oorspronkelijke indeling. De stal bestond uit tweemaal zestien hokjes met in het midden over de gehele lengte een voedergang, die voorzien was van een smalspoor. Elk hokje bood onderdak aan zeven mestvarkens, en was voorzien van een luikje naar de buitenloop. Tegen de langsegevels bevond zich telkens een gemetselde droogvoederbak, wat in de wederopbouwperiode zeer uitzonderlijk was. Varkens kregen toen immers nooit droogvoeder voorgezet. Aan de zijde van de centrale gang was er telkens een voederbak voor nat voeder. In het midden was deze bak voorzien van een koperen stop, die vanuit de gang met een voetpedaal kon bediend worden om achtergebleven natvoeder in de gierkelder te laten afvloeien. Naast de natvoederbakken bevond zich ook een drinkbakje, dat net als in de koeien- en paardenstal door middel van een elektrisch aangedreven regelaar met vlotter automatisch werd bevoorrad. Tussen de droogvoederbak en de natvoederbak strekte zich het ligbed uit. Tussen de per twee gekoppelde hokken was er telkens een korte mestgang, die tien centimeter lager gelegen was. Op het einde van elke mestgang was er een bezinkput met geurafsluiter, die rechtstreeks in verbinding stond met de gierkelder onder de centrale gang en gedeeltelijk onder de hokken. In de lange centrale gang staken tien vloeropeningen voor de gierkelder. Om de varkensstal te verwarmen waren tegen de langse buitenmuren verwarmingsbuizen aangebracht die in verbinding stonden met een grote cokeskachel. Vier trekschouwen in de zoldering zorgden voor de verluchting, terwijl zestien vensterramen de varkensstal verlichtten. Twee kleine ruimtes tegen de zuidelijke zijgevel van de stal werden ingenomen door respectievelijk een automatische waterpomp en de cokeskachel.³⁰

Van het einde van de jaren 1960 tot 1981 was de zolder van de varkensstal ingericht met silo's en een voederketen (in de vorm van een vijs) voor het kweken van 7.000 kuikens.

Bewaarde indeling en elementen. De varkensstal met witgekalkte muren is overwelfd door dito betonnen troggewelven op ijzeren I-profielen. De gewelven zijn aan weerszijden van de centrale voedergang overlans geschraagd door I-balken op bakstenen pijlers. Volgens de eigenaars bleven onder de recente vloerroosters de oorspronkelijke voeder- en drinkbakken en het smalspoor, over de gehele lengte van de voedergang, bewaard. De eenvoudige kapconstructie boven de varkensstal bestaat uit houten spantbenen met makelaar en trek balk. Deze zijn met blokkelen in de muur verankerd. De trek balken en de blokkelen zijn samengesteld uit twee balken die met ijzeren bouten vergaard zijn.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens plaatsbezoeken op 19 april 2018, 30 augustus 2018 en 29 november 2018. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

- De conditie en vitaliteit van de notelaars (okkernoten) is matig tot goed,
- de conditie en vitaliteit van de opgaande esdoorns is goed,
- behoudens verborgen gebreken, verkeert de statige erftoegang met ijzeren hekken en bakstenen pijlers in een goede bouwfysische toestand. De witte paardenkastanjes die voor de toegang zijn aangeplant, kunnen op termijn wel een bedreiging vormen voor de pijlers,
- behoudens verborgen gebreken, verkeert de U-vormige hoeveconfiguratie in een goede bouwfysische toestand. Regelmatig wordt het nodige onderhoud en

³⁰ HOSTE 1967, 30-31.

herstelling aan de muren en de daken uitgevoerd. De afgelopen jaren werden de aandaken van de tuitgevels, ook van de dakvensters, afgedekt met rode mechanische pannen (zelfde type als de pannen op de daken). Deze maatregel wordt als gunstig geëvalueerd voor het metselwerk, en heeft slechts een beperkte visuele impact. Een schadebeeld dat best op korte termijn aangepakt wordt, is de afbrokkelende strek van de laaddeur in de oostgevel van de kalverstal,

- de verbindinggang tussen de voederkamer en de varkensstal verkeert in slechte staat. Een aantal muurdelen zal moeten herbouwd worden,
- het zadeldak van de varkensstal verkeert in slechte staat. Ook het houtwerk van deuren en vensters in de varkensstal verkeert in slechte staat of ontbreekt, met uitzondering van de schuifdeuren. De bedaking zou op korte termijn hersteld of vervangen moeten worden. De muren van deze constructie zijn echter nog vrij stevig en kunnen mits een aantal herstellingen bewaard blijven,
- behoudens verborgen gebreken verkeert het smalspoornet met wissels in goede bouwfysische toestand. De draaicirkel of wissel voor.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

2.1.1. Culturele waarde

De hoeve 'Boskasteel' werd na de Eerste Wereldoorlog gebouwd als vergoeding voor geleden oorlogsschade. De wederopbouw van deze hoeve compenseerde het vernietigde kasteel met kleine hoeve van de familie du Jardin, dat voor de oorlog verderop gelegen was. Deze ex situ wederopbouw met bovendien een deels gewijzigde bestemming vormt een zeldzaam gegeven. Onveranderlijk in Duits gebied gelegen, nabij het bos van Houthulst en vanaf november 1917 op minder dan een kilometer van de frontlinie is de locatie van de latere modelhoeve onlosmakelijk verbonden met het oorlogsgeweld van 1914-1918. Na de oorlog werd, zowel in België als in Frankrijk, de verwoeste frontstreek opnieuw bewoond en in cultuur gebracht. De hoeve 'Boskasteel', na de oorlog gebouwd op ongeveer 100 meter van het verwoeste kasteel, getuigt van de wil en de daadkracht van de bevolking om na de oorlog de verwoeste frontstreek opnieuw in cultuur te brengen.

2.1.2. Historische waarde

De hoevenaam 'Boskasteel' verwijst naar het bos van Houthulst en het vooroorlogse kasteel du Jardin dat in de 19de eeuw nog omringd was door bos. Gelegen in het frontgebied kwam het kasteel met bijhorende kleine hoeve van de Brusselse familie du Jardin volledig verwoest uit de Eerste Wereldoorlog. Een wetswijziging op de vergoeding van oorlogsschade in 1921 liet de eigenaar toe om niet het verwoeste kasteel herop te bouwen maar om verderop een grote hoeve op te richten. Het 'Boskasteel' vormt één van de weinige bekende voorbeelden van de toepassing van deze wet (zeldzaamheid).

Ook de uitbatingsformule van het veeteeltbedrijf was erg uitzonderlijk: als model- en herenhoeve werd ze niet verpacht maar uitgebaat door een (landbouw)ingenieur. De familie du Jardin had er steeds de herenwoning en een garage ter beschikking. Doordat de sierlijk uitgewerkte representatieve gevels van de herenwoning en het koetshuis naar de straat en de dreef gericht zijn, is het 'Boskasteel' ook architecturaal herkenbaar als herenhoeve. Op het erf eindigt rechts van de herenwoning echter de sfeer van de heer: hier betreedt men de leefwereld van de landbouwer en het personeel, met hun woonvertrekken boven de koeienstal, toegankelijk via een aparte deur, en de in U-vorm aansluitende stallen, voeder- en machinekamer, en schuur.

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

In de hoeveconfiguratie en de schikking van de diverse functies en stallen werd de hygiëne en de gezondheid van mens en dier centraal gesteld. Deze configuratie maakte ook een doorgedreven rationalisatie van het zware labeur mogelijk. Hieraan werd een verregaande mechanisatie gekoppeld met een eigen elektriciteitsproductie, een automatische watervoorziening en een smalspoornet dat voor de voederbevoorrading en de mestafvoer van de diverse stallen zorgde. Uitzonderlijk voor het interbellum is ook de sterke nadruk op de varkensteelt die reeds bij de bouw circa 1924 aanwezig was. De tweede hoevenaam 'Zwijnhof' is dan ook niet uit de lucht gegrepen. Tijdens het interbellum werd de vooruitstrevende landbouwuitbating naar voren geschoven als model, dat door scholen en landbouwverenigingen van de Boerenbond bezocht werd. Binnen de ontwikkeling van het historisch landbouwbedrijf en meer bepaald van de hoeves die na de oorlog heropgebouwd werden in de Verwoeste Gewesten van West-Vlaanderen neemt de hoeve 'Boskasteel' dan ook een unieke plaats in. De jaarankers "1924" in de tuitgevel van de machinekamer plaatsen de hoeve op expliciete wijze in de wederopbouwperiode na de Eerste Wereldoorlog.

2.1.3. Architecturale waarde

De hoeve 'Boskasteel' vormt een architecturaal kwaliteitsvol en uitzonderlijk voorbeeld van een grote hoeve-uitbating die na de Eerste Wereldoorlog heropgebouwd werd in de Verwoeste Gewesten van West-Vlaanderen. Naast de omvang van de gebouwen vormt de gesloten U-vormige hoeveconfiguratie een uitzonderlijk gegeven. Bij de wederopbouw van sommige grote hoeves was er weliswaar een streven naar meer geslotenheid, maar dit beperkte zich meestal tot de inbreng van een L-vormig stal- of schuurvolume en een configuratie met grotendeels vrijstaande gebouwen aan de vier zijden van het erf.

Als modelhoeve is de hoeve 'Boskasteel' schatplichtig aan het in 1918 door Alfred Ronse en architect Théodore Raison uitgegeven modelboek *Fermes-types et constructions rurales en West-Flandre* (representativiteit). Een uitgekiende en vooruitstrevende configuratie van de gebouwen en schikking van de functies spoort hierbij samen met een regionalistische vormtaal. Bij het 'Boskasteel' werden de principes van Ronse en Raison toegepast op een U-vormige gesloten hoeveconfiguratie met onderling evenwichtige volumes in uniforme bouwmaterialen. Het uitgesproken volumespel met herhaling van brede en smalle volumes, gerelateerd aan hoge en lage zadeldaken, is niet enkel architecturaal bepalend, maar geeft ook het moderne bouwprogramma met van elkaar gescheiden functies aan. Deze nog steeds goed afleesbare functies (herkenbaarheid) zijn: het woongedeelte, de koeienstal (noordvleugel), het melkhuis, de voeder- en machinekamer, de paardenstal (oostvleugel), de kalverstal en de schuur (zuidvleugel). De imposante volumes van de herenwoning en van de schuur met geïncorporeerd wagen- en koetshuis zijn aan de straatzijde afgesloten door in het oog springende brede en hoge zijtuitgevels, die meteen ook de haakse noord- en zuidvleugel afsluiten. Boven het portaal en de erker (herenwoning) en de koetspoorten zijn deze tuitgevels uitgewerkt met sierlijke baksteennissen, waardoor ze elkaars spiegelbeeld vormen. Als hart van de moderne veeteelthoeve is ook de tuitgevel van de voeder- en machinekamer in de asymmetrische oostvleugel sierlijk uitgewerkt met een superpositie van poort, laadvenster en hijskap. De regionalistisch geïnspireerde tuitgevels met aandaken en vlechtingen, aan de erfzijde aangevuld met een tiental lagere dakvensters met tuitgevel, creëren een subtiel spel van zichtlijnen. Eveneens regionalistisch geïnspireerd zijn de steunberen en de afwisseling van de korfboogdeuren en -poorten met rechthoekige vensters onder korfbogige ontlastingsbogen (ensemblewerking).

In lijn met het modelboek van Ronse en Raison is de architecturale vormtaal van het 'Boskasteel' geïnspireerd op de regionale landelijke architectuur van de 16de en 17de eeuw. Deze vormtaal gaat samen met het traditionele materiaalgebruik van verankerde rode baksteenbouw en dito pannen. Zoals bij veel andere wederopbouwhoeves stond dit echter het gebruik van moderne materialen zoals beton en ijzer voor de overspanning van de stallen niet in de weg (representativiteit). Erg uitzonderlijk is dat ook de imposante neo-

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

renaissanceschouw in de herenwoning opgetrokken is in beton. In het exterieur van de stallen en de schuur vormen schuifpoorten expliciet moderne elementen.

De erfdreef met notelaars en omgevend grasland verbindt de statige toegang aan de straat, gekenmerkt door ijzeren hekken en bakstenen pijlers, met de achterin gelegen, U-vormige gesloten hoeveconfiguratie. De dreef creëert een zichtas op de tuitgevel van de machinekamer met jaarankers "1924". Deze ankers duiden meteen het bouwjaar van de volledige hoeve, ook van de varkensstal. Alhoewel deze stal vanaf de straat achter de U-vormige hoeveconfiguratie schuilgaat, vormt hij toch een indrukwekkend volume van bijna 50 meter lang onder een doorgetrokken laag zadeldak. De langsgevels van deze sobere stal worden geritmeerd door de stalvensters onder betonnen latei en de uitloopluikjes voor de varkens. De inplanting van de varkensstal vervolledigt de uitgekiende hoeveconfiguratie. Via een lange gang staat hij immers in verbinding met het hart van het veeteeltbedrijf, gevormd door de voeder- en machinekamer in de U-vorm.

2.1.4. Technische waarde

De wederopbouw van de tijdens de Eerste Wereldoorlog verwoeste hoeves vormde een kans om het landbouwbedrijf te rationaliseren. De aandacht ging hierbij uit naar hygiëne en gezondheid van mens en dier, en naar het verminderen van het zware labeur. De uitgekiende hoeveconfiguratie en de schikking van de onderling afgescheiden functies droeg bij aan beide aandachtspunten. Zo nam de afgescheiden voeder- en machinekamer een centrale plaats in op de modelhoeve 'Boskasteel', waren er aparte stallen voor bijvoorbeeld koeien en kalveren, en werd er een hygiënische buffer ingebouwd tussen het melkhuis en de koeienstal. Een andere eenvoudige verbetering betrof het vervangen van tweeledige staldeuren door schuifdeuren- en poorten.

Op de modelhoeve 'Boskasteel' ging men echter nog een stap verder in de technische vernieuwingen. Men liet zich hiervoor duidelijk inspireren door het in 1918 door Alfred Ronse en architect Théodore Raison uitgegeven modelboek *Fermes-types et constructions rurales en West-Flandre*. Zo was het 'Boskasteel' als één van de weinige hoeves in de wederopbouwperiode voorzien van elektriciteit die het zelf produceerde (zeldzaamheid). Dit vormde een voorwaarde voor een verregaande mechanisering, en daarmee een vermindering van het zware labeur op de hoeve. Met een *Lister*-motor en een alternator werd elektriciteit geproduceerd voor de aandrijving van tal van machines, zoals de bewaarde melkmachine, een ontromer, een bietensnijder en het bewaarde luiwerk. In de machinekamer en het melkhuis getuigen overbrengingsassen nog van de productie en aanwending van elektriciteit. Ook de automatische (en dus elektrische) watervoorziening van de drinkbakken in de diverse stallen vanuit grote waterreservoirs op de zolders werd gepromoot in het modelboek. Van deze nu verdwenen installatie is minimaal één waterreservoir boven de koeienstal bewaard (zeldzaamheid).

Een ingenieuze technische innovatie vormt ook het smalspoornet voor het voederen van de dieren en de mestafvoer dat op de hoeveconfiguratie is geënt. Smalsporen, die samen een indrukwekkende lengte bereiken, verbinden de voeder- en machinekamer via het erf met de koeienstal, de paardenstal en de kalverstal, en via de lange gang met de varkensstal. Om de rijrichting van de verdwenen wagonnetjes te wijzigen zijn er op het erf en in de gang wissels voorzien. Zoals aangegeven op de wissels werden de smalsporen, de wissels en waarschijnlijk ook de verdwenen wagonnetjes kort na de Eerste Wereldoorlog vervaardigd door de Brusselse firma R. Eraers & Cie (zeldzaamheid).

Bijkomend werd de koeienstal ontworpen naar het staltype dat voor grote veestapels werd aanbevolen door Ronse en Raison (representativiteit). Bij dit zogenaamde Hollandse staltype werd de centrale voedergang (evenwijdig met de nok) aan weerszijden geflankeerd door ligbedden, met daarachter, tegen de erf- en achtergevel, mestgangen. Dit vergemakkelijkte zowel het hygiënisch onderhoud als de voederbedeling. Aansluitend bij dit stalsysteem liep het smalspoor binnen langs de dwarsgang van de koeienstal. De

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

inrichting van de stal is grotendeels verdwenen, maar het smalspoor is wel bewaard in de betonnen vloer van de koeienstal.

2.2. Motivering van het type bescherming

De hoeve 'Boskasteel' in Poelkapelle (Kattestraat 18) wordt beschermd als monument. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemene belang wegens de erfgoedwaarde(n)."

Omwille van de bouwkundige aard van de onroerende goederen wordt de hoeve beschermd als monument. Een bescherming als monument biedt de beste garantie op de bewaring van de hier beschreven erfgoedwaarden.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming als monument

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

De afbakening van het beschermd onroerend goed omvat de kern van het perceel dat ontstond bij de wederopbouw van de hoeve circa 1924. Het perceel 410/6X is aan de straat gelegen en biedt vanaf de straat een zicht op de hoeve.

Meer in het bijzonder worden de gebouwen die van bij de wederopbouw van de hoeve circa 1924 dateren, beschermd. Ook de erfaanleg en houtige beplantingen met erfgoedwaarde worden mee opgenomen in de bescherming:

- de statige toegang aan de straatzijde,
- de erfdreef met notelaars,
- de esdoorns bij de aansluiting van het erf op de dreef,
- het grasland en de open ruimte rond de erfdreef en de gebouwen,
- de in U-vorm opgestelde hoeveconfiguratie, grosso modo de noordvleugel met herenwoning, lager volume met deur van de landbouwer (met uitsluiting van de aan de achterzijde aansluitende recente veranda's) en koeienstal, de oostvleugel met melkhuys, voeder- en machinekamer en paardenstal, en de zuidvleugel met kalverstal, schuur en koets- en wagenhuis,
- de erfaanleg die omsloten wordt door de U-vormige hoeveconfiguratie, meer in het bijzonder de gecementeerde stoepen en het smalspoor met wissels,
- de verbindings- of voedergang vanuit de voeder- en machinekamer naar de achter in gelegen varkensstal,
- de achter in gelegen varkensstal,
- de zuidelijke erfoprit die naar de achterkant van de schuur en naar de varkensstal leidt.

In de beschermingsperimeter (perceel 410/6X) zijn ook de later ingebrachte constructies opgenomen (**bijlage 5.3., figuur 32**). Deze hebben geen of weinig erfgoedwaarde en de opstanden ervan worden buiten de bescherming gehouden. De grond waarop deze constructies gebouwd zijn, is evenwel mee opgenomen in de bescherming. Het betreft:

- de constructies die de ruimte ten oosten van de oostvleugel van de U-vorm aan beide zijden van de verbindingsgang naar de varkensstal innemen,
- andere recente constructies en aanbouwen op het hoeveperceel, zoals de veranda aan de achterzijde van de herenwoning en het imkergebouwtje,
- de later ingebrachte loods op de zuidoosthoek van het perceel,
- de bij de loods aansluitende kippenstal op de zuidoosthoek van het perceel.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed:

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat. Twee Duitse bunkers Schaapbalie (beschermd als monument sinds 5 februari 2015, Stadensteenweg)³¹ ter hoogte van de voormalige spoorwegbedding Langemark-Staden vallen net buiten deze perimeter. Andere beschermingen ontbreken.

De hoeve is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed als: Hoeve Boskasteel, ID-nummer: 44146.³² In de onmiddellijke omgeving (noordelijk deel van de Kattestraat) zijn geen andere items opgenomen in de vastgestelde inventaris.

2.4.2. Ruimtelijke Ordening:

De hoevesite bevindt zich in agrarisch gebied.

2.4.3. Natuur en Bos:

Op de Biologische waarderingskaart wordt de perimeter van de bescherming als volgt ingekleurd:

- het erf met de hoevegebouwen en de zone ten noorden van de erfdreef is gekarteerd als bebouwing in agrarische omgeving,
- de zone ten zuiden van de erfdreef behoort tot een complex van biologisch minder waardevolle en waardevolle elementen.

2.4.4. Landbouw en Visserij:

De perimeter van de bescherming is gelegen in het Focusgebied nitraat van het mestdecreet (01.01.2018).

De hoevegebouwen zijn volgens landbouwgebruikspercelen (LV 2017) landbouwinfrastructuur. Een deeltje van de perimeter van de bescherming is grasland.

2.4.5. Water:

De perimeter van de bescherming ligt in het oppervlaktewaterwingebied van de Blankaart.

2.4.6. Landinrichting/ andere projecten:

Er zijn geen ruilverkavelingen bekend.

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het ministerieel besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en

³¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2018: 2 Duitse constructies oude spoorwegbedding [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/213561> (geraadpleegd op 6 december 2018).

³² AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2018: Hoeve Boskasteel [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/44146> (geraadpleegd op 6 december 2018).

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen. Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

In de 15° beheersdoelstelling wordt gestipuleerd dat beheersdoelstellingen 1 tot en met 14 niet gelden voor de later ingebrachte constructies (de constructies die de ruimte ten oosten van de oostvleugel van de U-vorm aan beide zijden van de verbindingsgang naar de varkensstal innemen, de loods en de aansluitende kippenstal op de zuidoosthoek van het hoeveperceel, de veranda aan de achterzijde van de herenwoning en het imkergebouwtje). De 16° en 17° beheersdoelstelling focussen op "*de later ingebrachte constructies die de ruimte ten oosten van de oostvleugel van de U-vorm aan beide zijden van de verbindingsgang naar de varkensstal innemen*" (16°) en "*de later ingebrachte loods en de aansluitende kippenstal op de zuidoosthoek van het hoeveperceel*" (17°).

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden ervan aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen. Deze worden hier overgenomen, en bijkomend gespecificeerd voor houtig erfgoed:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren. Specifiek voor houtig erfgoed betekent dit de fysische toestand van bomen en hun standplaats regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen. Specifiek voor houtig erfgoed heeft dit zowel betrekking op de beplanting als op de standplaats ervan;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een omgevingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is, vraagt de vergunningverlenende overheid advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

Niet uitgegeven bronnen

Brugge, kadasterarchief West-Vlaanderen:

- 207 mutatieschetsen en bijhorende staten

Agentschap Onroerend Erfgoed,

- Fotoarchief van de inventarisatie in de jaren 1980.

HOSTE A. 1967: *Bedrijfsstudie van het landbouwbedrijf "Boskasteel" te Poelkapelle, Gent*, Rijkshoogetechnische School voor Landbouw en Landbouwindustrieën.

VERBOVEN H. (red) 2012: *Syntheserapport over de aanpak, methodiek, resultaten en aanbevelingen van het WO I erfgoed onderzoek*, rapport Onroerend Erfgoed, Brussel.

Archiefinventarissen

NOTEBAERT A., NEUMANN C. & VANDEN EYNDE W. 1995: *Inventaris van het archief van de Dienst der Verwoeste Gewesten*, Algemeen Rijksarchief. Toegangen in beperkte oplage 270, Brussel.

Werken

BACCARNE R. & STEEN J. 1965: *Poelkapelle 1914-1918*, Wervik.

DELEPIERRE A.-M., HUYS M. & LION M. 1987: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie West-Vlaanderen, Arrondissement Ieper, Kanton Ieper*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 11N1, Brussel-Turnhout.

THE NAVAL AND MILITARY PRESS IN ASSOCIATION WITH THE NATIONAL ARCHIVES s.d.: *The National Archives British Trench Map Atlas. The Western Front 1914-18*. 1:10,000 regular series with an index of over 20,000 trench and topographical names and a commentary for each map [CD-rom].

RONSE A. & RAISON T. 1918: *Fermes-types et constructions rurales en West-Flandre*, Brugge, Charles Beyaert, 2 dln.

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De "fotoregistratie van de fysieke toestand", gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

Beschermingsdossier: modelhoeve 'Boskasteel' in het kader van de wederopbouw, monument

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk beschermingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, archieffoto's, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.

5.4. Criterianota

5.5. Historische nota